

La Renaixença (II)

El moviment

Literatura Catalana III

La Renaixença (II)

El moviment

- ▶ El nom de Renaixença surt com a clara oposició al de Decadència, ja molt en desús. En tot cas, entre els anys 40 i 80 del segle XIX es parla més sovint de renaixement (de la llengua, de la literatura i referit a l'esperit de la pàtria). No podem parlar només d'un moviment de recuperació de la llengua i la literatura catalanes.
- ▶ La Renaixença té 3 etapes:
 - ▶ Formació (anys 30 a 50)
 - ▶ Consolidació (anys 50 fins a 1888)
 - ▶ Dissolució (cap al 1893)

La Renaixença (II)

El moviment

- ▶ Programa:
 - ▶ Prendre consciència clara de la viabilitat de la llengua catalana en tots els àmbits. Acabar amb la dicotomia d'usos del català i el castellà
 - ▶ Intent de recuperar una consciència diferencial catalana i adaptar les idees romanticistes.
 - ▶ Prendre el passat gloriós i la tradició popular com a punts de referència.
 - ▶ Fer créixer l'interès de les capes burgeses per una llengua i literatura que li són pròpies.
 - ▶ Reconstruir la història de l'Edat Mitjana
 - ▶ Descobrir i divulgar els clàssics medievals
 - ▶ Aplegar llegendes i la poesia de la tradició oral
 - ▶ Crear models depurats de la llengua (lèxic, fixar l'ortografia, sistematitzar les normes gramaticals)
 - ▶ Crear una literatura específica catalana en tots els gèneres.
 - ▶ Potenciar les institucions ja existents (Reial Acadèmia de les Bones Lletres), estimular la creació amb concursos com els Jocs Florals.

La Renaixença (II)

El moviment

La formació

La consolidació

La dissolució

- ▶ El període de 1830 a 1859 està marcat per la consolidació del Romanticisme:
 - ▶ Hi ha una gran activitat literària (creació, divulgació...)
 - ▶ Apareixen les grans empreses editorials catalanes).
 - ▶ Comencen a prendre importància les publicacions periòdiques que impulsen la creació d'escriptors (poetes, prosistes, divulgadors, crítics, traductors, comentaristes polítics i ideòlegs).
 - ▶ El català continua sent el vehicle primari de comunicació de la literatura oral, teatre i proclames massives.
 - ▶ La literatura culta segueix sent el castellà amb petites immersions poètiques en català (La Pàtria, 1833 [El Vapor]) i poesies de Joaquim Rubió i Ors (Lo gaiter del Llobregat) [Diario de Barcelona 1839-1840].
 - ▶ La dècada dels anys 50 implica un considerable augment dels autors que fan servir el català, alguns ja exclusivament.

La Renaixença (II)

El moviment

La formació

- ▶ Es dona com a element d'inici de la Renaixença el poema "La Pàtria" de Bonaventura Carles Aribau (1833).

La consolidació

- ▶ Surgeixen projectes col·lectius de recuperació del passat literari i configurar la literatura del moment (publicació de conjunts d'obres catalanes medievals i de poesia tradicional).

La dissolució

- ▶ La premsa de Barcelona reclama el retorn dels Jocs Florals.
- ▶ Serà aquesta la plataforma ideal per a la consolidació d'aquest moviment.

J. Rubió i Ors.

Pròleg a Lo Gaiter del Llobregat.

Poesies. 1841.

Temes tractats al text:

- ▶ Concepte de la llengua
- ▶ Funció de la literatura en l'evolució històrica
- ▶ Valoració d'un passat històric medieval
- ▶ Descobriments i valoració de la poesia trobadoresca
- ▶ Text programàtic d'un futur moviment

L'ardenta afició que té i ha tingut sempre a las coses de sa pàtria; lo gust que li cabria de que sos compatriccis coneguessen més a fondo nostre antic, melodiós i abundant idioma, que desgraciadament se perd de dia en dia, a pesar de ser com una taula de marbre on estan gravades nostres glòries, perdent-se la qual han de desaparèixer per precisió los records d'aquelles; i en fi lo desig de despertar en los demés eix sentiment noble i digne d'alabança, son las úniques causes que han mogut a l'autor d'estes poesies a dar-les a la llum pública.

Una idea en gran manera trista i desencantadora ha ocupat constantment a l'autor en la composició de les presents poesies. Cregué al emprendre son treball que alguns de sos joves compatriccis, entre los quals te la satisfacció de comptar-ne no pocs que podrien cenyir dignament la gorra de vellut amb l'englantina de plata, lo ajudarien en sa empresa alternant sos cantars harmoniosos amb sos aspres versos, los tons encantats de llurs arpes amb los de sa gaita: mes per desgràcia no ha succeït així. Sol empenqué son camí i sol ha arribat al fi de son viatge: únicament han ressonat en ses orelles tres veus de les quals sols una li era coneguda, que no ha tornat a oir mes, i que han servit per fer-li mes sensible i dolorosa la soledat que lo rodejava.

¿I deixarem de estudiar las famoses obres de tants mestres del gai saber per no dar-nos la lleugera molèstia de aprendre la llengua que beguérem amb la llet de nostres mares, que tartamudejarem quant petits, i que deuriem conservar com un joiell preciós, quant no per altra cosa, per la importància de que gosà en altres èpoques i per lo molt que nos recorda (...) ingrats envers sos avis, ingrats envers sa pàtria, se avergonyeixen de que se los sorprengue parlant en català com un criminal a qui atrapen en lo acte. Mes açò cassarà, al menos se ho promet així lo autor d'aquestes poesies, per poc que vaga generalitzant-se la afició que comença a prendre peu entre nostres compatriccis envers tot lo que té relació amb nostra història.

Catalunya pot aspirar encara a la independència, no a la política, puix pesa molt poc en comparació de les demés nacions, les quals poden posar en lo plat de la balança a mes de sa història, exèrcits de molts mils homes i esquadres de cent navios; però si a la literària, fins a la qual no se estén ni se pot estendre la política del equilibri. Catalunya fou per espai de dos segles la mestra en lletres de los demés pobles; ¿perquè puix no pot deixar de fer lo humiliant paper de deixeble o imitadora, creant-se una literatura pròpia i a part de la castellana? ¿Perquè no pot restablir sos jocs florals i sa acadèmia del gai saber, i tornar a sorprendre al món amb sa tenses, sos cants de amor, sos sirventeses i ses aubadas? Un petit esforç li bastaria per reconquistar la importància literària de que gosà en altres èpoques, i si Déu permetés que esta idea se realitzés algun dia, i que los genis catalans despengessin las arpes dels trobadors que han estat per tant temps oblidades, lo Gaiter del Llobregat, per escasses que sia ses forces, se compromet des de ara per llavors a guerrejar en lo lloc que se li senyale, encara que sia a última fila, per conquistar la corona de la poesia que nostra pàtria deixà caure tan vergonyosament de son front i que los demés pobles recolliren i se apropiaren.

Bonaventura Carles Aribau.

La Pàtria. 1833

Adéu-siau, turons, per sempre adéu-siau,
Oh serres desiguals, que allí, en la pàtria mia,
Dels núvols e del cel de lluny vos distingia,
Per lo repòs etern, per lo color més blau.

Adéu tu, vell Montseny, que des ton alt palau,
Com guarda vigilant cobert de boira e neu,
Guaites per un forat la tomba del Jueu,
E al mig del mar immens la mallorquina nau.

Jo ton superbe front coneixia llavors,
Com conèixer pogués lo front de mos parents,
Coneixia també to so de tos torrents,
Com la veu de ma mare o de mon fill los plors.

Mes, arrencat després per fats perseguidors,
Ja no conec ni sent com en millors vegades;
Així d'arbre migrat a terres apartades,
Son gust perden los fruits e son perfum les flors.

Què val que m'haja tret una enganyosa sort
A veure de més prop les torres de Castella,
Si el cant del trobador no sent la mia orella,
Ni desperta en mon pit un generós record?

En va a mon dolç país en ales jo em transport,
E veig del Llobregat la platja serpentina,
Que fora de cantar en llengua llemosina,
No em queda més plaer, no tinc altre conhort.

Plau-me encara parlar la llengua d'aquells savis,
Que ompliren l'univers de llurs costums e lleis,
La llengua d'aquells forts que acataren los reis,
Defengueren llurs drets, venjaren llurs agravis.

Muira, muira l'ingrat que, en sonar en sos llavis
Per estranya regió l'accent nadiu, no plora,
Que en pensar en sos llars, no es consum ni s'enyora,
Ni cull del mur sagrat la lira dels seus avis!

En llemosí sonà lo meu primer vagit,
Quan del mugró matern la dolça llet bevia;
En llemosí al Senyor pregava cada dia,
E càntics llemosins somiava cada nit.

Si quan me trobo sol, parl amb mon esperit,
En llemosí li parl, que llengua altra no sent,
E ma boca llavors no sap mentir ni ment,
Puix surten més raons del centre de mon pit.

Ix, doncs, per a expressar l'afecte més sagrat
Que puga d'home en cor gravar la mà del cel,
Oh llengua a mos sentits més dolça que la mel,
Que em tornes les virtuts de ma innocent edat.

Ix, e crida pel món que mai mon cor ingrat
Cessarà de cantar de mon patró la glòria
E passe per ta veu son nom e sa memòria
Als propis, als estranys, a la posteritat.